

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä ja lausuu seuraavaa: Lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät ja kannatettavat. Digitalisaatio yhteiskunnassa etenee ja vaatii toimiakseen hyvän infrastruktuurin ja rakenteen taustalle. Rakennetun ympäristön osalta tietotarpeita ja -sisältöjä on paljon erilaisia ja tällä hetkellä eri paikoissa. Tiedon saatavuuden helpottamisella on varmasti monia hyötyjä, joista me emme tällä hetkellä vielä edes tiedä.

Tästä huolimatta uudistuksella on myös haittapuolensa ja ongelmansa, joista lakiesityksen vaikutusarvioissa ei juurikaan ole mainittu. Vaikutusarvioiden tekstit ovat lähes pelkästään positiivisia vaikutuksia sisältäviä, negatiivisten vaikutusten osalta on vain todettu pieniä kustannusvaikutuksia eri toimijoille.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Muutokset liittyvät erityisesti maakunta-, yleis- ja asemakaavojen sisältöön ja esitystapaan. Lakimuutoksen myötä kaavakohteiden ja -määräysten valtakunnallinen vakiomuotoinen esitystapa on mahdollista toteuttaa. Työ vakiomuotoisten kaavakohteiden ja -määräysten saavuttamiseksi tulee aloittaa mahdollisimman nopeasti ja toteuttaa asianmukaisella valmistelulla ja kuulemisella. Maankäyttö- ja rakennuslakiin tulee esittää sellaiset muutokset, että ne mahdollistavat jatkossa yhteisesti sovittujen kaavamerkintöjen ja -määräysten asettamisen, kohti selkeämpää, ymmärrettävämpää ja vakiomuotoisempaa rakennetta.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Lakiesityksen tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Esitysluonnos sisältää periaatteellisia ja kysymyksiä herättäviä ongelmia, jotka kohdistuvat tiedon käyttöoikeuksiin sekä asetuksenantovaltuuteksiin. Käyttöoikeuksiin kohdistuvaa epäkohtaa käsitellään 14§:n lausuntokohdassa. Lakiesityksessä on annettu useita asetuksenantovaltuutuksia suhteessa lakiesityksen pykälämäärään, mikä johtunee valmistelun nopeasta aikataulusta. Näistä asetuksista

vasta yksi on saatu lausuttavaksi osana lakiesitystä. Nyt lakiesityksen pohjalta on lain toteuttamisen ennakoitavuutta, vaikutustenarviointia ja toimintaympäristön vakautta erittäin haasteellista, jopa mahdotonta, arvioida. Valmistelu vaikuttaa keskeneräiseltä.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Ovat kattavat ja riittävät.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Yleisen turvallisuuden toteutumisen osalta ei ole tarkoituksenmukaista jakaa tietoa rakennetun ympäristön väestönsuojista julkisesta tietolähteestä, ja tämä tietokohta tulisi poistaa lakiluonnoksesta.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Tämä valtioneuvoston asetus on ongelmallinen koskien RYTJ-lain 7§, jonka mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään Rakentamislain 60§ ja 61§:ssä. Edellä mainituissa pykälissä rakennusta koskevat tiedot luovutetaan vain viranomaiskäyttöön. Voidaanko toisen lain, tässä tapauksessa RYTJ-lain nojalla annetulla asetuksella tehdä jotain, joka on lainvastaista, nyt siis Rakentamislain vastaista? Rakennushankkeeseen ryhtyvä luovuttaa tiedot sillä oletuksella, että ne on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön, mutta myöhemmin ne voidaankin jakaa vapaasti tai maksua vastaan?

Yleisesti ottaen suuntana on julkisen datan avoimuus, erityisesti jos puhutaan tiedoista, jotka eivät ole henkilötietoja. Tietojen luovuttamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilötietojen suojaan. Henkilötietojen suojan lisäksi avoimuutta rajoittavia syitä ovat esimerkiksi liikesalaisuuksien paljastumisen ehkäisy, aineistoon kohdistuvat kolmannen osapuolen tekijänoikeudet ja kansallinen turvallisuus.

Nykyisessä turvallisuustilanteessa erilaisten kartta-aineistojen avaaminen muille kuin viranomaisille mihin tahansa tarkoitukseen voi olla kyseenalaista sen lisäksi, että aineistoilla voidaan paljastaa liikesalaisuuksia tai henkilötietoja. On myös relevanttia pohtia sitä, millaiseen dataan tätä kartta-aineistoa voidaan yhdistää eli vaikka tieto ei sellaisenaan olisi liikesalaisuus tai henkilötieto, se voi muodostua sellaiseksi, kun se yhdistetään muuhun tietoon, johon käyttäjällä on pääsy.

Toinen ongelma koskee itse valtioneuvoston asetusta ja siitä jaettua materiaalia. Asetuksesta ei ole olemassa perustelumistiota, josta voisi saada selville, mistä ja millä perusteilla on saatu aikaiseksi 5§:ssä oleva listaus eri tietotarpeista. Nyt asia ei käy selville mitenkään.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Esitysluonnoksen vaikutusarvioinneissa näkyy valmistelutyön nopea aikataulu vuoden 2022 aikana. Vaikutusarviointien riittävä kattavuus ja laajuus epäilyttävät, kun vaikutusarvioinnit sisältävät lähes ainoastaan positiivisia vaikutuksia. Lisäksi lakiesityksen useista asetuksenantovaltuutuksista on vain

14 §:n asetusluonnos annettu osana lausuntokokonaisuutta. Vaikutustenarviointia on haasteellista toteuttaa koko kokonaisuuden osalta, kun muita lakia täsmentäviä asetuksia ei ole liitetty osaksi lakiesitystä eikä rakentamislakiakaan ole vielä hyväksytty.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Esitysluonnoksessa arvioidaan omistusoikeuden alaisia rakennuspiirustuksien hyödynnettävyyttä osana rakennetun ympäristön tietojärjestelmää. Haluamme korostaa näiden rakennuspiirustuksien hyödyntämistarpeen rajoittuvan vain viranomaiskäyttöön, eikä niiden tulisi olla muiden tahojen hyödynnettävissä tai tarkasteltavissa. Tietojärjestelmästä saatavat tiedot eivät saa mahdollistaa rakennuksiin ja niiden käyttötarkoituksiin kohdistuvaa suunnitelmallista häirintää, ilkivaltaa tai muuta laitonta toimintaa. Tässä MTK kantaa erityistä huolta kotieläintalouden tuotantorakennuksiin kohdistuvista iskuista.

Osana tietojärjestelmäkokonaisuutta olisi pitänyt jo lakiluonnosvaiheessa käynnistää kaavamääräyksien ja -merkintöjen valtakunnallinen vakiomuotoinen yhtenäistäminen.

Maankäytön ja rakentamisen toimintaympäristöt tukeutuvat ennakoitavaan ja vakaaseen lainsäädäntöön. Rakentamislakia ja maankäyttölakia täsmentävä asetuksenantovaltuutus tulee olla vain valtioneuvostolla ympäristöministeriön sijaan.

Esitysluonnos on tehty nopealla aikataululla vuoden 2022 aikana, mikä on näkynyt myös lausuntoajankohdan sijoituksessa. Lausuntoaika itsessään on riittävän pitkä, mutta ajoitettu ajankohta ja vuodenaika ovat haasteelliset monille lain vaikutuksenalaisille.

Ikonen Juho
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry